

УДК:  
343.61  
Примљено:  
**21. децембра 2007.**  
Прихваћено:  
**24. децембра 2007.**  
Прегледни  
рад

ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА  
POLITICAL REVIEW  
Година (XX) VII, vol=15  
Бр. 1 / 2008.  
стр. 333-340.

*Драган Јовашевић*

## **КРИВИЧНО ДЕЛО УБИСТВА ПОЛИЦАЈЦА**

Приказ књиге

мр Небојше Пантелића: Кривично дело убиства полицајца,  
Београд, Инп Бард, 2008. године, стр. 192

Недавно је домаћа правна, криминалистичка, криминолошка и безбедносна литература обogaћена још једним вредним монографским делом. То је књига мр Небојше Пантелића, под називом: „КРИВИЧНО ДЕЛО УБИСТВО ПОЛИЦАЈЦА“. Иако је књига намењена првенствено полицијским службеницима у практичном, непосредном и свакодневном раду, приликом обављања послова безбедности, она је ипак од користи и екстерној јавности, како би се могла упознати са опасностима и последицама полицијске професије. Целокупна материја је садржана на 192 стран2 текста са бројним графичким прилозима и одговарајућом фотодокументацијом. Структурално је књига подељена у девет делова, који укључују увод и закључна разматрања: 1) кривична дела против живота и тела, 2) кривично дело убиство, 3) угрожавање безбедности припадника полиције, 4) карактеристике кривичног дела убиства полицајца, 5) историјски развој кривичног дела убиства полицајца, 6) кривично дело убиство полицајца у упоредном праву и 7) динамика и структура облика угрожавања безбедности припадника полиције.

У уводном делу, аутор је изложио тему своје књиге, указујући да се кривично дело убиство полицајца јавља као старо, класично и изузетно значајно кривично дело у области општег, класичног криминалитета, које побуђује не само пажњу правне теорије, законодавца, судске праксе, већ још више и обичне јавности. То је и разумљиво, јер се ради о судској и криминалистичкој пракси често извршаваном кривичном делу којим се повређује живот припадника полиције, односно, којим се повређује или угрожава законито,

ефикасно и квалитетно обављање службене дужности ових лица, а које се у књизи разматра са кривичноправног и виктимолошког аспекта. У даљем току уводног излагања, аутор је указао на широк спектар различитих питања која је обрадио у својој књизи, а која практично одређују значај, природу, карактеристике и домете примене законских решења у прописивању одговорности и кажњивости за кривично дело убиства полицајца, у теорији и пракси кривичног права, односно криминалистике и уопште безбедности.

Први део књиге носи назив: „Кривична дела против живота и тела“. У њеном оквиру, аутор је изложио основне карактеристике кривичноправне заштите најзначајнијег, универзалног, основног људског права – права на живот, од најстаријих времена до данашњих дана, указујући при томе да се ова људска и друштвена вредност штити од рођења човека, па све до његове смрти. У овом делу је, након анализе општег појма кривичног дела, аутор изложио специфичне карактеристике кривичних дела против живота и тела, указујући на природу, карактер и обележја: објекта заштите, радње извршења, начина и средства њеног предузимања, појма и врсте последице, облика кривице и својства учиниоца, да би завршио излагањем унутрашње систематике кривичних дела против живота и тела, сходно одредбама новог Кривичног законика Републике Србије, који је почео да се примењује 01. јануара 2006. године.

У другом делу књиге под називом: „Кривично дело убиство“, са теоријског и судскопрактичног аспекта су изложена обележја и карактеристике најтежег кривичног дела против живота – кривичног дела убиства у основном, привилегованим и квалификованим облицима. Полазећи од међународноправног и уставноправног положаја права на живот, као основног права човека које се повређује на најтежи начин управо предузимањем радње лишавања живота другог лица (у смислу противправно предузете радње чињења или нечињења), аутор је излажио све елементе бића кривичног дела убиства у основном облику користећи законску литературу, али и већи број домаћих и иностраних теоријских извора, као и схватања домаће судске и криминалистичке праксе. Након тога следе излагања привилегованих и квалификованих облика кривичног дела убиства, да би на крају изложио детаљнију анализу облика и видова испољавања тешког убиства као најтежег облика кривичног дела убиства за које је запрећена и најтежа казна коју уопште познаје наше ново кривично право – казна затвора од тридесет до четрдесет

година. Као посебан облик тешког убиства из члана 114. КЗ РС и то према особености пасивног субјекта, између осталих, јавља се и убиство службеног или војног лица при вршењу службене дужности.

Трећи део књиге под називом: „Угрожавање безбедности припадника полиције“, садржи прегледну и детаљну анализу различитих облика повреде или угрожавања припадника полиције у вршењу „полицијске професије“ - службене дужности. На овом месту, аутор је користио не само домаћу, већ и инострану (у првом реду САД), литературу са бројним статистичким показатељима угрожености, опасности и ризика „полицијске професије“. У овом делу, посебно су изложени облици и видови угрожавања безбедности припадника полиције физичким насиљем (директно и индиректно), при чему је теоријска анализа илустрована бројним примерима из иностране, али и домаће полицијске праксе. Најтежи облик угрожавања полицијске професије је свакако напад на живот, односно телесни интегритет припадника полиције у вези или при вршењу службене дужности (при обављању различитих безбедносних послова и задатака). Такође треба истаћи да је аутор посебну пажњу посветио и анализи система мера правне и друге заштите полицајаца у вршењу службе или у вези са службом.

Следећи део књиге носи наслов: „Карактеристике кривичног дела убиства полицајца“. У овом делу, аутор је прегледно анализирао квалификаторне околности које убиству полицајца дају већи степен тежине и опасности, односно тежи вид испољавања. Аутор са теоријског, али и судскопрактичног аспекта посебно анализира следеће квалификаторне околности: својство пасивног субјекта (где одређује појам, природу и карактеристике домаћег и страног службеног, односно војног лица и при томе указује на место, значај и природу припадника полиције као врсте службених лица са низом специфичности „полицијске професије“); вршење службене дужности у вези и при чијем обављању долази до предузимања радње лишавања живота пасивног субјекта (где су посебно анализирали: полицијски послови, посебни безбедносни послови и задаци и послови прикривеног иследника); време извршења кривичног дела и умишљај учиниоца дела.

Међутим, ради свеобухватности излагања посматране теме, мр Небојша Пантелић је на овом месту одређену пажњу и место посветио и излагању појма, карактеристика и обележја бића два

кривична дела чија радња извршења често претходи нападу на живот и телесни интегритет припадника полиције будући да се њихова радња извршења састоји у ометању или спречавању службеног лица у вршењу послова безбедности при чијем предузимању често и долази до повреде живота односно телесног интегритета припадника полиције. То су следећа кривична дела: спречавање службеног лица у вршењу службене радње из члана 322. КЗ РС и ометање овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира из члана 23. Закона о јавном реду и миру.

Након излагања појма и карактеристика основних и квалификованих облика ових кривичних дела аутор се посветио анализи међусобног односа посматраних кривичних дела са убиством полицајца, указујући при томе на бројне проблеме и спорне ситуације које се у судској и криминалистичкој пракси јављају са аспекта правне квалификације противправних понашања њихових учинилаца дајући при томе и предлоге за њихово превазилажење и разрешење.

Следећи део књиге носи наслов: „Историјски развој кривичног дела убиства полицајца“. Логично је да је аутор пре него што је прешао на излагање и анализу кривичног дела убиства полицајца у позитивном кривичном праву Републике Србије, уопште обрадио основна питања везана за историјски развој ове инкриминације кроз писане правне споменике у нашој земљи од најстаријих времена до данашњих дана. Посматрајући и анализирајући законске описе кривичног дела убиства полицајца кроз историјске правне изворе, аутор је подвргнуо детаљној правној анализи одредбе о овом кривичном делу у следећим законцима (законима): Душановом законiku, Криминалном (казнитељном) законiku за Књажество Србију и Кривичном законiku Краљевине Југославије, те послератном кривичном законодавству: Кривичном законiku ФНРЈ из 1951. године и његовим изменама из 1959. године и Кривичном закону Републике Србије из 1977. године, дајући тиме и историјску потку за данашња решења ове инкриминације.

У следећем делу монографије, под називом: „Кривично дело убиство полицајца у упоредном праву“, аутор је изложио појам, елементе и карактеристике кривичног дела убиства полицајца, али и других сродних кривичних дела у упоредном кривичном законодавству. При томе је коришћен већи број иностраних кривичних закона (законика), чије су законске одредбе о посматраном кривич-

ном делу подробно и детаљно анализиране и коментарисане. Тако су у овом делу књиге, коришћени законски текстови следећих држава: Канаде, Немачке, Мађарске, Руске федерације, Француске, Хрватске и Црне Горе. Аутор је уложио знатан труд да кроз упоредноправну теоријску анализу наведених законских решења, одреди заједничке карактеристике кривичног дела убиства полицајца у њима и да их анализира са аспекта кривичног права Републике Србије.

Анализирајући бројне теоријскоправне ставове и законска решења кривичног дела убиства полицајца, аутор их није само просто интерпретирао, већ је изложио и свој критички суд аргументујући своје тврдње, указујући на недоследности и недостатке законских решења, али и појединих схватања судске праксе, истовремено дајући и сопствене предлоге за побољшање постојећих и увођење нових решења код различитих питања везаних за посматрано кривично дело и примену законских прописа у различитим ситуацијама.

Последњи део књиге под називом: „Динамика и структура облика угрожавања припадника полиције“, садржи заправо резултате спроведених емпиријских истраживања која се први пут појављују у овом облику у нашој правној литератури. У овом прилично обимном делу, аутор је посматрао и проучавао структуру и динамику кривичних дела којим се повређује или угрожава безбедност припадника полиције уопште, односно при обављању одређених безбедносних послова и задатака. При томе је пошао од карактеристика припадника полиције као пасивног субјекта, односно њихове обучености (стручне, физичке) и техничке опремљености, указујући на степен безбедносне културе, као примарни фактор њихове безбедности и заштите. Затим следи излагање динамике и структуре угрожености безбедности припадника полиције (кроз преглед физичких напада), према страним подацима (САД, Велика Британија, Немачка, Француска и др.) уз анализу узрока и последица ових угрожавања.

Оригинални део овог рада представља анализа облика и средстава угрожавања припадника полиције у Републици Србији, где је аутор изложио бројне статистичке податке са одговарајућим графичким и табеларним приказима. На основу ових излагања, аутор је дао преглед најзначајнијих узрока и последица овог угрожавања, који се могу свести на следеће: недовољна обученост и искуство припадника полиције, страх, непрофесионализам, неадекватно пра-

ћење законске литературе, недостатак самоиницијативе старешинског кадра и структура личности припадника полиције.

Значајан део ове књиге посвећен је анализи казнене политике, односно политике кривичног прогона за кривична дела ометање и спречавање овлашћеног службеног лица у вршењу послова безбедности или одржавања јавног реда и мира (из члана 23. и 24. Закона о јавном реду и миру), те анализи кривичних дела повреде живота (убиство) и телесног интегритета (тешка и лака телесна повреда) припадника полиције (при обављању редовних послова и задатака, при одржавању јавног реда и мира, у контроли јавног саобраћаја, при обављању посебних безбедносних задатака на територији АП Косова и Метохије, односно за време НАТО агресије, а касније и у Копненој зони безбедности). Поред праћења броја извршених кривичних дела, аутор је посебну пажњу посветио и праћењу динамике броја извршилаца кривичних дела на штету припадника полиције. Нарочито значајан део књиге, аргументован бројним егзактним подацима, представља излагање о казненој политици судова за посматрана кривична дела.

У закључном разматрању, аутор је сажето, концизно и систематизовано изложио појам, елементе, карактеристике, место, улогу, примену и значај кривичног дела убиства полицајца у домаћем, али и иностраном кривичном праву, односно у правној теорији, криминалистичкој и судској пракси. При томе је укратко изложио и све уочене теоријске, криминалистичке и судскопрактичне аспекте присутне код овог кривичног дела, указујући на недостатке у примени појединих законских решења, односно недоследности и спорне ситуације у судској и криминалистичкој пракси, покушавајући да истовремено да и предлоге за превазилажење и решење уочених недостатака.

Можемо да закључимо да пред аутором није био нимало лак и једноставан задатак. Требало је, наиме, проучити и анализирати обимну домаћу и инострану законску и правнотеоријску литературу, као и актуелну судску и криминалистичку праксу, која се односи на класично и у судској и криминалистичкој пракси често кривично дело – тешко убиство и то убиство службеног лица – полицајца у вршењу послова безбедности. У књизи је дат прегледан и исцрпан критични осврт на различита теоријска схватања везана за поједине елементе кривичног дела убиства полицајца, као облика тешког убиства. Анализирајући посматрано кривично дело, мр Не-

бојша Пантелић је савладао низ потешкоћа одређујући услове, начин и домете примене законских решења код прописивања појединих облика и видова испољавања кривичног дела тешког убиства. Правилно уочавајући могуће проблеме, недоследности и дилеме у примени законских решења у конкретним животним ситуацијама у судској и криминалистичкој пракси, аутор је дао могуће правце за њихово разрешење и превазилажење.

Међу посебним квалитетима по којима се ова књига издваја је свакако свеобухватно посматрање кривичног дела убиства полицајца у примени не само у области домаће и иностране теорије кривичног права, већ још више и у судској и криминалистичкој пракси, односно у упоредном (компаративном) кривичном праву. Досадашња кривичноправна и безбедносна литература (и то не само домаћа) је без оправдања игнорисала облике и видове испољавања односно карактеристике овог кривичног дела, којим се у значајној мери утиче и на стање укупне безбедности у држави. По обради постављене теме, аутор се није задржао само на пуком интерпретирању позитивне законске литературе, већ је аргументовано и полемички износио и бранио своја оригинална гледишта.

Садржај књиге је иначе свеобухватан, комплексан, зналачки структурисан и научно фундиран, што му уз коришћење обимне домаће и иностране правне литературе, великог броја законских текстова савремених кривичноправних система, обимна емпиријска истраживања уз прилагођен научни инструментаријум, даје висок ниво квалитета. На то уосталом указује и добар правнички језик, јасан и разумљив стил приповедања аутора. Књига под називом „Кривично дело убиство полицајца“, представља резултат самосталног и оригиналног научног рада из области кривичног права. Аутор је у њој прикупио, систематизовао и анализирао постојећу правнотеоријску, судскопрактичну и законску литературу и својим радом дао одређени допринос науци посебног дела кривичног права.